

, expressions

El circ social

L'Ateneu Popular de 9 Barris i la seva relació apassionant amb el món del circ transformador

De les múltiples evolucions i transformacions que ha anat vivint el món del circ durant els darrers anys, segurament una de les més potents ha estat l'aparició del que es coneix com a Circ Social.

Xavier Urbano
expressions@setmanaridirecta.info

D'ençà que la planta asfàltica de Roquetes és va transformar, gràcies a l'ocupació veïnal, en l'Ateneu Popular de 9 Barris, aquest s'ha convertit en un espai generador i receptor de múltiples propostes al voltant de la cultura i la transformació social. Aquests dos eixos han marcat la trajectòria del projecte i de tot el que l'envolta. Però, si cal destacar quelcom d'especial en aquesta agitada vida sociocultural, és la seva relació apassionant amb el món del circ. Pot ser que la situació perifèrica en què es trobava el circ respecte a les altres arts escèniques facilités aquesta connexió immediata. I és que els vincles de l'Ateneu Popular amb el món del circ apareixen, en gran mesura, de forma natural i acaben generant una relació simbiòtica que ha fet créixer ambdós projectes. Podríem dir que

Gran part dels projectes del circ social s'han endut les actuacions fora de les parets del recinte de l'Ateneu

L'Ateneu ha anat acompanyant el circ contemporani en la seva transició a la maduresa i, a la vegada, ha estat el món del circ el que en molts casos ha situat l'Ateneu al mapa de la realitat cultural del país. Es podria afirmar que el circ ha ajudat, també, a apropar l'excel·lència artística i els moviments socials. Grans mostres d'aquesta relació s'han consolidat en propostes artístiques concretes com els Combinats de Circ que es fan periòdicament i que ja sumen 41 edicions o el Circ d'Hivern, la gran producció anual del centre i que, sovint, esdevé un punt de trobada i referència del sector.

De forma paral·lela a la creació artística, durant els darrers anys, també ha anat desenvolupant un seguit d'activitats. Algunes orientades a la dignificació de la professió, encapçalades per l'Associació de

Panoràmica que mostra l'edifici que ocupava l'Ateneu Popular de 9 Barris durant els anys 70

Professionals del Circ de Catalunya, i altres a la formació, incentivades per l'escola Rogelio Rivel, l'única escola professional del circ de Catalunya. També ha desenvolupat accions en relació amb els espais, com són l'aparició i el posterior desallotjament de la Makabra, la reivindicació d'un espai estable pel circ a Barcelona, l'aparició de la Central del Circ al Fòrum o l'okupació d'una nova Makabra al Poblenou. Aquest article, però, no vol fer una anàlisi a fons del sector del circ, ans el contrari, vol centrar-se en una petita part. L'article vol fixar-se en la formació i el vessant més social del circ, un aspecte que han treballat molt les escoles i els tallers de l'Ateneu Popular de 9 Barris. Per tant, esdevenen un bon punt de referència per conèixer l'evolució de la part pedagògica i transformadora del circ. És el que es coneix com a circ social.

Circ per transformar

El projecte de circ social de l'Ateneu, format pels tallers i les escoles, se sent participat d'un moviment emergent i simultani a diferents països del món, que compta, entre d'altres

col·laboracions, amb el Circ du Soleil al Quebec, el Circ d'Aca a l'Uruguai o l'Associació Europea Caravan. Per definir amb poques paraules aquest concepte, el circ social esdevé una eina d'educació en valors i de transformació social. A la vegada, té un component molt important a l'hora de questionar les pràctiques de les organitzacions que l'impulsen, que es veuen obligades a buscar noves perspectives de forma constant per no estancar-se.

És en aquesta perspectiva final on, potser, es dona una de les influències més importants. La possibilitat d'acollir -en un recinte de pocs metres quadrats- espais per la formació professional (la carpa de l'escola Rogelio Rivel), espais d'exhibició (el teatre de l'Ateneu) i espais d'aprenentatge per infants i joves (els tallers i les escoles) acaba generant una potencialitat tremenda. Al mateix temps, però, també es corre el risc de mirar-se sempre el melic. És per això que, tradicionalment, gran part dels projectes de circ social s'han endut les actuacions fora de les parets del recinte de l'Ateneu.

És així com s'entenen els projectes de tallers, amb casals, escoles i educadors de tot Barcelona i rodalies. Aquesta voluntat constant d'anar més enllà és el principal potencial de la proposta i res millor per il·lustrar aquesta actitud que aquella frase tan vinculada al món del circ: "Encara més difícil...".

L'any 2003 es va crear l'Escola Juvenil de Circ, a través de la qual les joves fan espectacles

Existeix la voluntat decidida d'arribar allà on el jovent i la mainada viuen les seves primeres pràctiques socials -a l'espai públic- i, per tant, cal treballar amb els valors i la comunicació, cosa que fa imprescindible l'elaboració d'un projecte pedagògic.

El vincle amb l'espai públic

En essència, el circ social pretén ocupar l'espai públic i donar-se a conèixer davant les persones que ocupen el carrer de manera habitual i les que ho fan de forma esporàdica. Busca treballar als espais estigmatitzats per transformar-los en espais de creació i de gaudi artístic comunitari. Aquestes pràctiques més itinerants complementen les que es desenvolupen als espais del mateix Ateneu.

Un dels projectes centrals és l'Escola Infantil de Circ. La iniciativa va néixer de la mà del primer Ateneu -l'any 1984- i és filla dels primers tallers de circ. Actualment, compta amb més de 80 alumnes de sis a catorze anys, que estudien en grups reduïts i repartits en tres rangs d'edats. Les tècniques amb què juguen van des de la bola d'equilibri o les acrobàcies al cable, el trapeci o el monocicle. Hi ha una convivència intensa entre l'alumnat i, a final de curs, es fa un dels espectacles més concorreguts de l'any. Al marge de les activitats *convencionals*, l'alumnat planifica i participa d'acampades i intercanvis amb d'altres escoles de circ d'àmbit europeu.

ARXIU ATENEU

Un nen rep classes de trapezi

ARXIU ATENEU

L'Ateneu de 9 Barris acull tallers de malabars de l'escola de circ

ARXIU ATENEU

Espectacle de circ portat a l'escenari per part de la mainada

ARXIU ATENEU

Dos nens aprenen a pedalar amb el monocicle

D'altra banda i com a resposta a la voluntat de gran part de l'alumnat de continuar els estudis, el 2003 es va crear l'Escola Juvenil de Circ, amb un nombre més reduït de joves entre els catorze i els disset anys. La voluntat, però, continua sent la mateixa, integrar disciplines artístiques i treball social. Però en aquest

Gran part de la solidesa del projecte la podem trobar en la implicació de les mateixes persones educadores/formadores dels tallers i les escoles. Al marge de les reunions clàssiques del professorat d'un espai escolar, existeix una comissió oberta que treballa el tema de la formació, especialment tot allò relacionat amb els valors que guien el projecte. Aquesta comissió es reuneix periòdicament i, a més del professorat,

compta amb gent implicada que prové de diversos àmbits, però amb interessos confluents.

Un dels punts que doten el projecte d'una força especial és la voluntat permanent de les persones formadores de continuar treballant el seu coneixement. És així com neixen tots els projectes de formació de formadores que, al marge de cobrir aquesta necessitat, també esdevenen punts de trobada per comparar i aprendre

dels diferents projectes que es mouen dins del sector.

Aquesta voluntat d'aprenentatge permanent requereix mantenir viu i permeable el projecte i incorporar idees i persones noves constantment. Això també implica obrir-se a la participació d'antigues alumnes amb interessos que transcendeixen les mateixes classes. La participació d'aquestes persones és clau perquè el cicle de gent que hi intervé es vagi

renovant i l'alumnat que se sent més vinculat al projecte acabi formant altres persones als tallers exteriors o bé continuï els seus estudis des d'un punt de vista professional a l'escola Rogelio Rivel.

La idea és potenciar la interacció del jovent per col·locar el circ al centre de la festa popular

cas, com que es compta amb grups més formats, les joves desenvolupen petits espectacles que s'exhibeixen a les múltiples convocatòries on són convidades: el Dia de la Dona, les festes majors, el Fòrum Social... Tot plegat, amb la idea de potenciar la interacció del jovent i dels espais on participa i per col·locar el circ -de nou- al centre de la festa popular.

OPINIÓ

El circ social: una eina educativa internacional

Antonio Alcantara
Formació i circ social Ateneu Popular de 9 Barris

La pràctica del circ social i les seves potencialitats compten amb l'aval i el reconeixement de milers de persones que han transformat part de les seves vides gràcies a les tècniques del circ.

El circ social és un concepte que va més enllà de les fronteres, és una eina artística internacional, recone-

guda i treballada amb molta professionalitat i amb molta estima a molts països. Projectes com el *Cirque du Monde* del Cirque du Soleil, des del Quebec, o el Circo d'Acá a l'Uruguai, entre altres, ho confirmen.

A l'espai europeu, trobem la iniciativa Caravan, una xarxa de formació i circ social integrada per projectes educatius a vuit països diferents de la qual forma part l'Ateneu. Els intercanvis juvenils i

entre formadores i la formació de formadores en circ social són algunes de les línies que es treballen coordinadament per aprofundir i millorar la pràctica pedagògica a través del circ i les altres arts de carrer.

El circ social, en termes locals i internacionals, encara té molta feina per fer i molt camí per recórrer. Un camí transformador, ple d'energies i il·lusions on segur que es farà possible l'impossible.

AGENDA

PROPERES DATES DE CIRC A L'ATENEU POPULAR DE 9 BARRIS

- Divendres 7 de maig: 22h. Cabaret de circ solidari amb Xile.
- Dissabte 22 de maig: 22:30h. *Cirque en Transhumance*, amb Subliminati i Sr Stets.
- Divendres 4 de juny: 17:30h. Festa del circ social a la plaça J. M. Serra Martí, a Canyelles.
- Dissabte 5 i Diumenge 6 de juny A les 18h.
- Final de Curs de l'Escola Infantil de Circ amb l'espectacle *Quadres*
- Divendres 11 de juny: 22h.
- Final de curs del 1r curs de l'Escola Rogelio Rivel.
- Divendres 18 i Dissabte 19 de juny: 21h. Final de Curs de l'Escola Juvenil de Circ amb l'espectacle *Bon dia, nit*